

Conferència
«Les polítiques familiars a Alemanya»

per

Iris Bethge

Introducció

Barcelona, 17 de novembre de 2008

Jordi Pujol

President del Centre d'Estudis Jordi Pujol

Senyores i senyors. Vostès saben que el Centre d'Estudis Jordi Pujol (CEJP), entre altres coses, ha mirat d'estudiar sempre temes relacionats amb la família, amb el valor de la família, amb el paper de la família, amb la consistència, la fortalesa, la capacitat de donar la cohesió que una família té a la societat. Aquests són temes que a Catalunya, aquí a casa nostra, fins fa relativament poc han rebut poca atenció, en un cert sentit, de sectors importants del nostre país, del món polític, del món intel·lectual.

Més aviat el tema de la família ha estat molt deixat de banda i, de vegades, fins i tot una mica maltractat. S'ha considerat que això de la família era una institució una mica anacrònica. Això és un gran error. És un gran error que, de fet, sempre es paga. Però aquests últims anys sembla que hi ha una pila de gent que comença a entendre que això no pot anar d'aquesta manera. Jo recordo que no fa gaire un polític que actualment està molt vinculat amb l'actual Govern de Catalunya em va venir a veure per una altra cosa i em va recordar que cada vegada que jo inaugurava una escola, que en vàrem inaugurar moltes, jo feia un discurs que deia que el Govern i l'Ajuntament han de posar l'edifici, però que després hi ha d'haver els mestres, perquè sense els mestres l'escola no va bé. Jo li deia que, és clar, com que a la inauguració de l'escola normalment hi havia els pares, que estaven escoltant, hi afegia: «Però tinguin ben present que els principals responsables dels seus fills són vostès, i que la primera escola és la que hi ha a casa.»

Aleshores, en aquella època –i d'això no fa gaires anys–, cada vegada que jo deia això hi havia alguns sectors mediàtics –de la premsa i, evidentment, l'oposició política i alguns sindicats– que em criticaven molt perquè deien que això no era veritat, que era una manera per part del Govern, per part de mi mateix com a president, de no actuar d'acord amb les nostres responsabilitats de govern. I sobre això feien una gran demagògia.

Doncs l'altre dia, aquell polític que els comentava també em va dir: «Escolti'm, jo era dels que fa quinze anys, quan vostè deia això, el criticava molt. Han

passat quinze anys, m'he casat i tinc dos fills. Vostè tenia raó.» És a dir, si la família no funciona és difícil que l'escola ella sola la pugui suplir totalment.

Sembla que ara això finalment s'entén i, per tant, valdria la pena d'insistir-hi molt. I en aquesta línia, la nostra fundació ha organitzat quatre conferències – aquesta és la segona. La primera va ser per parlar de la política familiar a França, que és un país que ha resolt bastant bé aquest tema de la natalitat, del suport als infants i de la política familiar en general. Més que res perquè fa molts anys que el va enfocar bé. El va enfocar bé ja l'any 1938, molt aviat, per una sèrie de circumstàncies que ara no els explicaré. Aleshores, va passar que des d'aleshores fins ara sempre han fet la mateixa política. A França hi va haver governs d'esquerres i hi va haver governs de dreta. Hi va haver guerra. Hi va haver una ocupació. Hi va haver un govern, diguem-ne, col·laboracionista –el mariscal Pétain. Hi va haver una resistència. Hi va haver una forta influència comunista. Hi va haver el general De Gaulle. Hi ha hagut de tot i han canviat moltes coses, però això sempre ho han mantingut. I això ha estat un gran bé per a França. Per això França té avui un índex de natalitat que gairebé és dos fills per dona. El model francès, molt basat en l'ajut directe a l'infant.

Després hi ha a Europa un altre model, que és el model escandinau. D'aquí a quinze dies més o menys tindrem una conferència com la d'avui per explicar-nos com funciona la política familiar als països escandinaus, concretament a Dinamarca. Contra el que podia semblar, perquè aquí sempre hi ha hagut, des de fa trenta o quaranta anys, la idea que els països escandinaus eren uns països de moral ben lliure i, per tant, se suposava que els matrimonis no anaven prou bé, resulta que els països escandinaus mantenen bastant bé la seva natalitat. No tan bé com França, però evidentment bastant bé. A més, la seva política familiar és una política molt consistent.

Finalment hi ha Alemanya, que per una sèrie de circumstàncies s'ha incorporat tard al que en podríem dir «polítiques familiars». S'hi ha incorporat tard, però ho ha fet amb molta energia perquè s'ha adonat que anava cap a una situació molt difícil. Alemanya té una situació demogràfica difícil, i això requereix una resposta que es comença a produir en el fet que s'ajuda més a la família perquè pugui tenir consistència: que es pugui ocupar de les criatures, que l'home i la dona puguin combinar el treball de casa amb la feina... En definitiva, hi ha hagut un canvi molt important en aquest sentit.

Jo recordo, llegint els diaris alemanys, que les grans discussions que hi havia eren sobre les llars d'infants, el que ells en diuen *die Krippen*. I és una discussió molt constant, i molt seriosa, a més. No com aquí, que aquests temes a vegades els discutim amb molta alegria. Per exemple, tot el tema –que també va lligat amb les polítiques familiars, encara que evidentment no és el tema d'avui– de l'avortament: hi ha avortament, evidentment, a Alemanya, però la qüestió era si n'hi haurà més o menys i en quines condicions. Són grans discussions, molt profundes, sobre el tema de la família, de la població, de la natalitat, de l'envelliment –que és un altre dels grans problemes que tenim concretament a Europa–, que es fan sense necessitat de manifestacions ni d'agressions en els diaris.

Per cert, pròximament hi haurà una quarta conferència que versarà sobre el que es fa aquí –o el que es podria fer aquí–, concretament a Catalunya.

Deia que els alemanys han arribat una mica tard a fer polítiques familiars. Però ara s'hi han posat de debò. Tenen una ministra que es diu Ursula von der Leyen. És una dona molt prima, molt petiteta, molt viva. Però ha tingut set criatures, set criatures amb molta tranquil·litat, i n'està molt orgullosa. Jo la vaig anar a veure i li vaig dir: «No es pensi, jo també he tingut set criatures...» Però ella va voler guanyar la partida –és una dona lluitadora–, i va dir: «Sí, sí, però escolti, el seu pare quants néts tindria?». I responc: «Catorze». «Doncs el meu en té vint-i-vuit». El doble. I avui, a més, Frau Bethge m'ha dit que ara ja en té trenta. Però, en fi, això és a part. Era només per dir que és una dona, Frau Ursula, que va a totes. S'ha barallat molt. Fins i tot s'ha barallat, quan ha calgut, amb el seu partit.

És democratacristiana. S'ha barallat més amb els socialistes, però també de vegades amb els democratacristians. El cas és que la vaig anar a veure, i després de demostrar-me que ho feia tot molt bé, fins i tot tenir criatures, em va dir que sí, que enviaria algú que ens expliqués com funcionava això de la *Familienpolitik*, de les polítiques familiars, a Alemanya. I ens ha enviat a Iris Bethge. I aquí la tenim. Avui hem estat dinant i ens ho hem passat molt bé. És una dona molt competent, i estic segur que aprendrem coses i que, a més, ens ho passarem bé.

Es diu Iris, que és un nom bonic, Iris Bethge, i ella té la paraula. *Bitte*.

Iris Bethge

Moltes gràcies, senyor Pujol. Moltes gràcies també per la invitació i per donar-me l'oportunitat d'informar-los una mica sobre les polítiques familiars a Alemanya. Crec que en general és molt convenient ampliar horitzons per tal de veure quines coses bones fan els altres països, què podem aprendre dels altres països. Això és també el principi que persegueix la ministra Ursula von der Leyen. És a dir, no cal tornar a inventar la roda, sinó que és més fàcil observar el nostre entorn i veure com s'ho fan els altres països per fer una bona política familiar. Això significa també intentar que les famílies s'animin un altre cop a tenir fills.

Per tant, gràcies de nou i de tot cor per la invitació al Centre d'Estudis i especialment a vostè, senyor Pujol.

El dia d'avui està més aviat dominat per la crisi econòmica, i per això m'alegro encara més de centrar l'atenció en les polítiques familiars. Les dues coses estan una mica relacionades. Precisament en un món globalitzat, on hi ha molta inseguretat, la gent reflexiona sobre tot allò que li proporcioni responsabilitat i confiança i que els faci assumir responsabilitats. Els valors de la família, la cohesió, i també valors com els de l'Església i la religió, adquireixen cada cop més importància en aquests temps.

A Alemanya hem viscut un canvi en les polítiques familiars que fa pocs anys resultava impensable. No fa tant de temps que al nostre país, mentre governava la coalició verdiroja, amb el canceller Schröder al poder –això va ser fins al 2003–, al Ministeri de Família, Tercera Edat, Dones i Joventut se l'anomenava sovint el «Ministeri per a Deixalles». Gràcies a Déu, aquesta època ja ha passat. Mentrestant, tothom parla ara de polítiques familiars, i crec que en gran mesura la ministra és també responsable que ara se'n parli.

Als anys cinquanta, Konrad Adenauer va dir una vegada que «les persones tenen nens per elles mateixes». Avui encara en notem les conseqüències. Això significa que falten nens, que falta mà d'obra especialitzada. Només en l'economia alemanya es necessiten avui 400.000 especialistes qualificats, però amb una política familiar orientada és possible almenys fer front al canvi demogràfic. Nosaltres podem posar els mitjans perquè la gent que vulgui treballar pugui disposar de temps per tenir fills. I hem de posar els mitjans perquè des del començament sigui possible l'educació de tots els nens. Però el més important és que hem d'animar la gent perquè tingui fills.

A les empreses privades el canvi demogràfic afecta principalment el departament de recursos humans. Cada cop és més difícil aconseguir gent qualificada. El 83% de les petites i mitjanes empreses d'Alemanya temen que la competència per aconseguir especialistes qualificats sigui en el futur molt més forta del que ja ho és avui. Els responsables de recursos humans han vist que, quan busca feina, el personal qualificat no pregunta només pel salari i les possibilitats d'ascens. Segons el que ens comenten grans empreses alemanyes –que informen personalment la ministra–, hi ha estudiants que truquen i diuen: «El que guanyi és, per descomptat, molt important, però el més important és el següent: què és el que tenen vostès previst per millorar la conciliació de la vida familiar i professional? Quins són els seus plans?».

Sabem que per a nou de cada deu joves empleats amb fills, aquesta política de personal conscient de la família és tan important com el sou. Una gran part d'ells, el 80% exactament, estan disposats a canviar de feina, i el 25% ja ho han fet. Això vol dir que, en un futur, les empreses i regions que apostin per la família tindran amb tota seguretat un enorme avantatge inicial en comparació amb la resta. I això comporta també projectes de futur.

És possible que us sorprengui que hagi començat parlant de les empreses i de la conciliació, però crec que és una qüestió que també es dona a Espanya. Alemanya i Espanya tenen problemes bastant semblants a l'hora de conciliar família i feina; problemes en la taxa de població activa de les mares, en el nombre de fills que neixen: la quota de naixement és aproximadament igual de baixa i els motius són bastant semblants. Fins i tot crec que Espanya, de la mateixa manera que passava abans amb Itàlia, és un país d'aquells que tothom pensava que era ple de nens petits, de grans famílies en un entorn de gran rebombori, i a mesura que passa el temps crec que Espanya, Itàlia i Alemanya s'han anat igualant. S'han convertit en països desacostumats a tenir criatures. Nosaltres tenim una quota de natalitat que ronda els 1,37 fills per dona. Malauradament és molt, molt baixa. Però això no és motiu per rendir-se, sinó que hem de treballar perquè la conciliació de família i feina adquireixi una importància preeminent, i perquè la gent jove s'animi de nou a tenir fills.

Sabem que a Alemanya les dones joves (un 80% d'elles) volen conciliar família i professió. Al 10% els agradaria restar només a casa per cuidar dels fills, i un altre 10% voldria només treballar i no tenir cap fill. Quant a l'ocupació de dones sense fills, Alemanya es troba un 80% per sobre de la mitjana europea, i pel que fa a l'ocupació de dones amb fills menors de cinc anys, es troba a la cua d'Europa. Aquí és on s'obre un buit enorme. Ho veiem en la situació dels homes, ja que a ells els ho posem molt més fàcil. No obstant això, les expectatives en la vida dels homes joves ha canviat en els últims temps. Mentre que abans els homes havien estat principalment els sustentadors, avui no volen ser només sustentadors, sinó també educadors dels seus fills. Volen experimentar com creixen els seus fills, i no arribar a casa quan les criatures dormen i llevar-se de matí quan els nens encara són al llit. Volen ser pares i es prenen seriosament aquesta funció. Però, com és tot això en la realitat? El 80% dels homes a Alemanya tenen por de sofrir els desavantatges i la burla de la societat si es fan càrrec dels seus fills. El 70% diu que a la seva empresa no poden reduir la jornada laboral. Per aquí és per on hem de començar, ja que hem de canviar les condicions de l'entorn de manera que els homes s'atreveixin a fer realitat els seus desitjos.

Ursula von der Leyen ha canviat significativament el rumb de tot això en els últims anys, i veiem que els homes i les dones joves perceben que s'està fent alguna cosa. A poc a poc, Alemanya s'apropa a les necessitats de la família. Ho veiem en les quotes de natalitat. Per primera vegada des del 2000 han tornat a augmentar els naixements a Alemanya. Potser molt poquet, i gairebé no val la pena ni comentar-ho, però no vull estar-me de dir-ho. Durant aquest primer semestre del 2008 hem tingut un 1,2% més de naixements que durant el mateix semestre del 2007. I també el 2004 els naixements van augmentar respecte del 2006. Probablement, el que estem veient és només un brot molt fràgil, però és un preludi de la confiança de la gent jove i un estímul per continuar-hi treballant.

M'agradaria aprofundir en temes més concrets. El tema de la conciliació de la família i la feina correspon amb tota seguretat, i de forma directa, a les empreses. Però també hi ha coses que el mateix estat pot proporcionar amb lleis pròpies. No només forjar aliances amb la indústria, sinó també plasmar-ho realment en les lleis. Per això hem creat subvencions destinades als pares, subvencions que pal·lien els ingressos descompensats de les famílies. És a dir, normalment sempre ha ocorregut que quan neix un fill, els ingressos es descompensen. La família té com a màxim una font d'ingressos, i quan els que tenien un fill eren progenitors solters, llavors havien d'acudir directament als ajuts socials. Les subvencions per a pares cobreixen durant catorze mesos un màxim del 67% dels ingressos nets fins a un màxim de 1.800 euros mensuals. La subvenció per a pares ha tingut una bona acollida. Gairebé el 100% de les famílies la sol·liciten, i nou de cada deu pares diuen que és una vertadera ajuda econòmica. A Alemanya, la subvenció per a pares ha causat furor als mitjans de comunicació i també en la política i la societat, ja que només està vinculada a una condició: la família rep aquesta ajuda durant catorze mesos només en el cas que el pare deixi de treballar un mínim de dos mesos. Això significa que el que normalment ocorre és que la mare es queda a casa dotze mesos i rep el 67% del seu sou, i que en la majoria dels casos en els mesos tretzè i catorzè és la parella la que es queda a casa dos mesos i es fa càrrec del fill.

Recordo perfectament que quan la ministra Von der Leyen ho va proposar, la gent es va preguntar: «Què vol dir això? Per què han d'estar els homes obligats a canviar bolquers, a fer un servei obligatori de bressol o un servei voluntari de bolquers?» Voldria afegir que els mitjans de comunicació i els escèptics van tenir molta imaginació. La subvenció per a pares ja té avui gairebé dos anys de vida. La vàrem introduir l'1 de gener de 2007 i hem vist que ha tingut una acollida molt bona. Des d'aleshores més del 16% dels pares agafen la baixa per paternitat. Ha estat un model eficaç que hem après dels països escandinaus. Allà és habitual que entre un 27% i un 30% dels pares rebin aquesta subvenció durant els dos primers anys. Hi ha estats federals en què pràcticament tots els pares la sol·liciten. Però el més important de la subvenció per a pares és que no només proporciona diners, sinó que també regala temps. Es tracta d'una glopada d'aire per a la família. Això vol dir que durant els primers catorze mesos un pot quedar-se a casa sense maldecaps econòmics i es poden cobrir almenys les despeses fixes amb els diners de la subvenció. La majoria de les dones agafa dotze mesos, mentre que la major part dels homes n'agafa dos per complementar-ho. Certament, al darrere d'això s'amaga una revolució silenciosa. Perquè si ara tenim un 16% de pares que sol·liciten la subvenció i que, per tant, tenen més temps per als fills i per a la seva educació, també hem de saber que l'any 2006, abans que existís la subvenció, teníem un 3,5% de pares que havien sol·licitat la baixa de paternitat.

En aquest cas són els pares joves els que han desencadenat aquesta tendència, la qual es podria traslladar a un altre tema de gran importància per a la família i que aportaria molts avantatges. M'estic referint al treball a temps parcial. I parcial, a Alemanya, equival a: dones, matins i cap expectativa de carrera professional. Gràcies a la subvenció per a pares, el 21% dels homes treballen a temps parcial. Voldria reprendre una mica el tema del temps, ja que temps equival també a planificació de la vida. El 39% de les dones estan satisfetes amb la seva planificació laboral. Al 34% li hauria agradat treballar abans, però no en van tenir l'opció perquè no hi havia cap tipus d'assistència als infants. Com a govern central ens hem responsabilitzat del que correspon als governs autonòmics. Sé que a Espanya la situació és semblant. Hi ha responsabilitat federal. Per primera vegada, el govern federal central ha agafat diners per crear, amb la col·laboració de les regions i els ajuntaments, 500.000 places d'assistència en guarderies infantils i mainaderes. I el govern central ha donat quatre milions d'euros per a aquest propòsit. Això significa que hem dividit l'import, i el govern central, les regions i els ajuntaments donen cadascun 4 milions: això fa un total de 12 milions d'euros fins al 2013. Fins a aquesta data, el 35% dels infants menors de tres anys podran optar a una plaça, i a partir del 2013 fins i tot disposaran d'aquest dret.

Per tal de garantir una bona assistència, necessitem també les empreses. Ja he parlat abans en aquest sentit: models de treball a temps parcial com ara treballar amb portàtil, el teletreball, etc., tot això és possible. També hi pot haver jardins d'infants a les empreses. Ara per ara només un 3,5% de les empreses posen a disposició dels treballadors assistència infantil dintre de l'empresa. Per això el govern central ha tornat a tirar de guardiola i hem posat a disposició dels ciutadans 50 milions d'euros per promoure jardins d'infants a les empreses. Donem 12.000 euros per plaça per tal de garantir un finançament inicial i confiem que d'això s'aprofitin moltes empreses i també moltes

universitats. Per vincular encara més el sector industrial, hem creat una xarxa amb les cambres d'indústria i comerç i amb moltes empreses. Disposem d'un total de 2.000 empresaris connectats amb nosaltres que intercanvien idees entre ells: què poden aprendre els uns dels altres, com és una empresa que dóna suport a les famílies, quines són les idees fonamentals bàsiques que poden compartir, etc. Perquè no ha de ser sempre tan exageradament car. Es pot tractar simplement de jornades flexibles o també d'un ordinador portàtil. També es pot traduir en el fet que les reunions que s'han programat per a les vuit del matí o per a les set de la tarda, simplement es traslladin a les onze o a les dues, de manera que els treballadors puguin recollir els seus fills de l'escola o de la guarderia. De vegades es tracta de mesures molt simples que s'han de prendre conscientment.

Fa poc m'he assabentat que aquesta xarxa de 2.000 empresaris és la més gran del món. Sembla que no hi ha res de semblant en cap altre lloc. A més a més, hem creat federacions locals per a famílies, que fan un total de sis-centes federacions locals a Alemanya. Són ajuntaments, en part molt petits, que s'han aliat amb associacions i amb empresaris per tal de millorar in situ la situació de les famílies. Creen serveis d'assistència a infants, ajuden a fer els deures de l'escola, etc., és a dir, s'hi ofereix un ventall molt ampli de serveis diversos. En aquestes federacions locals per a famílies hi participen 4.500 mitjanes empreses i també grans empreses. Com poden veure, la indústria està de la nostra part. Crec que això és una mesura que potser també es podria anar desenvolupant a Espanya. Es podria provar d'establir contactes més estrets. Segurament vostè sabrà més que jo d'aquest tema i em podrà comentar si ja s'ha posat en marxa.

Quan parlem d'assistència infantil, hem de parlar també d'educació, perquè el fet és que a Alemanya un de cada tres nens menors de sis anys té un rerefons d'immigració. Principalment, el que més ens preocupa són els joves que viuen en grans ciutats i provenen d'un entorn migratori. Mentrestant hem aconseguit que la formació arribi a les dones –gràcies a Déu! Però també hem de tenir cura que els joves no es quedin penjats. És sobretot amb els nens que tenen un rerefons d'immigració que ens hem de preocupar perquè quan arribin a l'escola ja dominin l'idioma. L'idioma és la porta a la formació, i la formació també aporta possibilitats de tria, possibilitats de tria en els temes professionals i de família. Avui les dones tenen el seu primer fill, de mitjana, als trenta anys. He llegit que a Espanya ocorre el mateix. El 85% de les dones menors de trenta anys treballen. Aquestes dones tenen una mitjana de cinquanta anys de vida per davant, la qual cosa significa que quan tinguin fills se'ls plantejarà la pregunta: «Quines opcions tinc? Tinc un fill per damunt de tot o em quedo amb la feina?». Durant molt temps a Alemanya hem comès l'error de polaritzar aquest tema. Això significa que al nostre país les dones anaven sempre errades fessin el que fessin. D'una banda, teníem la dona treballadora, que era una dona vàlida. La banda oposada era la mare que només s'estava a casa i que era la bona mare. Fins i tot hi havia expressions que es van inventar a propòsit: la *mala mare* i la mestressa de casa. Expressions terribles i desagradables que introduïen en la família sentiments de culpabilitat. El cert és que, independentment del que facis, sempre ho faràs malament.

Mentrestant, a Alemanya l'atmosfera ha anat canviant una mica, precisament amb la introducció de la subvenció per a pares i la creació de l'assistència infantil, i sobretot és el debat públic el que ha començat a canviar l'atmosfera. Ja he comentat abans que finalment a Alemanya tornen a néixer més criatures. Ara ja hem arribat a la quota espanyola de natalitat de l'1,37 per cada dona. Pel que sé, a Espanya tot això és degut a la immigració. A Alemanya, no tant. A Alemanya, les persones amb rerefons migratoris tenen menys fills que els mateixos alemanys perquè precisament es volen adaptar a la situació. És a dir, s'han adonat que a Alemanya no és tan fàcil viure amb fills; l'atmosfera no és propícia per tenir fills i, per tant, prefereixen no tenir-ne cap, o potser tenir-ne només un. Ara confiem, per descomptat, que això es vagi anivellant i que la taxa de natalitat pugi en totes les famílies alemanyes.

Quan un es pregunta per què les dones no poden treballar, hi ha sobretot dos motius que ho expliquen: no s'ofereix cap tipus de possibilitat d'assistència als infants, és a dir, no es troba cap plaça en guarderies o serveis de mainaderes; o bé els serveis d'assistència són massa cars. Tenim una gran demanda, patim unes llistes d'espera llarguíssimes i confiem a poder anar escurçant-les de mica en mica. Ara tenim un percentatge d'assistència que es tradueix en places per a un 14% de nens menors de tres anys; el 2013, com he dit abans, volem augmentar aquest percentatge fins al 35%.

M'agradaria tocar un tema com és el del desenvolupament demogràfic. Ja sé que van tenir una xerrada específica sobre això, però igualment voldria parlar-ne, perquè una s'espanta quan sent a dir que Alemanya és, juntament amb el Japó, el país que més de pressa envelleix. Tenim una piràmide d'edat extremadament insana, i tot aquell que avui tingui al voltant de cinquanta anys ha de saber que d'aquí a trenta hi haurà tres vegades més persones de vuitanta anys que avui dia. Bé, pot semblar una bogeria, però no s'ha de convertir en un problema o en un risc, ja que també pot suposar una oportunitat perquè a poc a poc ens convertim en un país amb una llarga esperança de vida. I un país amb una llarga esperança de vida pot també significar que prenem cura els uns dels altres, i que ja no parlem més de tres generacions, sinó que en parlem fins i tot de quatre. I cadascú no ha d'anar pel seu compte, sinó que entre tots ens podem ajudar i fer-nos més forts. En definitiva, no hem de cometre l'error de rivalitzar entre joves i gent gran, sinó que més aviat hauríem d'intentar aplegar totes les generacions per tal d'obtenir una nova imatge de la vellesa.

La ministra Von der Leyen ja va tocar aquest tema quan encara érem a Hannover –vull dir, quan treballàvem en el govern autonòmic i no a Berlín. En aquella ocasió se li va acudir que hi hauria d'haver un punt de trobada, un punt de trobada de dia, una casa multigeneracional on puguin anar joves i gent gran, on hi hagi gent que potser no té fills però a la qual li agrada fer-se'n càrrec; persones que ajudin a fer els deures de l'escola, a les quals els agradi jugar a cartes o fer una passejada, o senzillament els agradi ajudar; gent jove que potser expliqui a la gent gran com funcionen els mòbils o els ordinadors. Mentrestant, hem aconseguit difondre aquest programa a nivell nacional i ja tenim més de cinc-centes cases multigeneracionals arreu del país. Si tinguéssim més diners podríem subvencionar encara més cases. Com a finançament inicial, donem 40.000 euros anuals durant cinc anys. I en aquests

punts de trobada de dia –que, per cert, són com abellers–, un hi entra i tot és ple de vida que t’envolta i ja no en vols sortir; independentment de si tens fills o vius sol, sempre hi ha alguna activitat.

Aquesta ha de ser precisament la recepta. Que d’alguna manera la gent es trobi, que els joves i els vells es coneguin de veritat. Abans teníem les grans famílies; avui, senzillament, aquestes grans famílies han desaparegut. Avui estem tots sempre saturats, hem de ser flexibles a la feina, ens hem de mudar de casa mil vegades... Els pares viuen potser a cinc-cents quilòmetres de distància. Quan neix un fill, en la majoria dels casos els avis ja no viuen a prop. Això significa que hem de crear altres estructures i mirar de construir una altra imatge de la gran família, aquella que va existir durant molt anys, dècades i fins i tot segles. I això crec que és una de les tasques més grans a què fa front la nostra societat, una tasca que només podrem aconseguir si ho fem tots junts.

Em sembla que amb això tenim una bona introducció al tema. Si tenen qualsevol pregunta, serà un plaer contestar-la. Moltes gràcies per la seva atenció.

Jordi Pujol

Moltes gràcies. Ha estat per a tots, i per a mi personalment, una xerrada molt interessant. Estic content que, encara que sigui amb una mica de retard, Alemanya estigui disposada a posar en marxa una política familiar forta, i confio que serà molt eficaç. Per començar, val a dir que ha estat més o menys eficaç, almenys amb la natalitat i les xifres de naixements. També és interessant el que ha comentat vostè sobre el fet que els alemanys nadius tinguin més fills que els immigrants.

Iris Bethge

Això ja ha passat altres vegades. Quan el Sarre va passar a formar part d’Alemanya, la quota de natalitat de la regió era més alta per la banda francesa, però això va durar pocs anys i després va caure en picat com a Alemanya.

Jordi Pujol

Però això va ser quan el Sarre no pertanyia del tot a Alemanya, veritat? Abans del plebiscit.

Iris Bethge

Sí. Aleshores la influència francesa era més forta.

Jordi Pujol

Ara hem de fer algunes preguntes.

Intervenció del públic

Gràcies. Jo la felicito per la seva exposició. Molt interessant. Tant de nosaltres també seguíssim els passos de vostès, perquè diu que fa poc temps que han començat, però en general aquí també anem molt endarrerits.

Ara bé, vostè ha centrat la seva intervenció –i potser perquè és un tema molt important realment– en la natalitat i les polítiques per fomentar-la. Sóc conscient que les polítiques familiars tenen altres vessants i que potser no es pot desenvolupar tot amb una sola sessió. Però sí que m'agradaria que ens pogués donar una pinzellada, per exemple, de la política familiar respecte a la gent gran, a les persones dependents, als malalts, si els han de portar a una residència. Què fan vostès, sobretot amb les persones que necessiten assistència? Ho dic perquè em sembla que això també ens completaria la visió de la política familiar.

Gràcies.

Iris Bethge

Sí. És clar, serà un plaer. De fet, m'he centrat especialment en la gent jove, però, com és evident, la família inclou també la gent gran. M'hi he referit molt breument quan he parlat de les generacions. Podríem dir que al nostre país la gent gran no ha estat mai tan sana, ni tan ben formada, ni ha tingut mai el grau de benestar que té avui dia. Però, no obstant això, hi ha una fase de la vida que és diferent, o de la qual ens hem de fer càrrec. Per a la ministra Von der Leyen hi ha un tema molt rellevant al qual dóna molta importància, i és el de l'Alzheimer, la demència. Així, es preocupa molt, com en tants altres temes, de com és l'experiència personal, l'estímul o l'impuls.

El pare de la ministra va ser president de l'estat federal de Baixa Saxònia. Ara té setanta-set anys i pateix una forta malaltia degenerativa. La ministra va poder comprovar, quan va haver d'afrontar aquest tema per primera vegada, que en realitat era un tabú. Ningú no en parla, ningú no sap amb exactitud quina és la forma correcta de tractar les persones malaltes i els seus familiars. És un greu problema, perquè tothom s'avergonyeix sempre una mica quan algú no es comporta com cal en determinades situacions. Com és natural, va parlar amb molts especialistes i finalment va dir: «Això no pot continuar així, hem de traslladar aquest tema a l'opinió pública. Hem de trencar aquest tabú, perquè hi ha massa famílies que es troben afectades i que necessiten ajuda i suport».

Hem impulsat diversos prototips de projectes amb l'objectiu d'entendre millor què pot ajudar els malalts i els seus familiars. S'han descobert coses molt sorprenents. N'hi posaré només un exemple, sense aprofundir més en el tema. S'ha estudiat, per exemple, què passa quan a un malalt amb demència se li crea un entorn que abans el feia sentir bé, o que li recorda coses que abans li agradaven. Pot ser jugar a cartes, escoltar una música determinada, mirar un esdeveniment esportiu o beure's una cervesa amb els peus damunt la taula. Llavors es crea una certa tranquil·litat i una certa satisfacció, una sensació de felicitat que ajuda a disminuir la intranquil·litat nocturna. Els malalts amb demència són sovint molt actius i són molt difícils de controlar.

Tenir aquests coneixements i transmetre'ls seria, per exemple, una de les qüestions. Ens hem referit ara concretament a un tema molt especial, el de l'assistència, que és normalment un tema que ens fa moure. La formació professional en infermeria i atenció a la gent gran s'ha de millorar encara molt, i hauria d'incloure el camp de les malalties degeneratives. He de dir que la situació de l'assistència sanitària no correspon al nostre ministeri, sinó a un altre àmbit de competència, el de Sanitat, però també ens afecta. Hi treballem estretament. Hem tirat endavant una nova llei d'assistència sanitària que, per exemple, recull per primera vegada l'assistència a malalts amb demències. És una llei que crea centres de suport en assistència, oficines d'assessorament per a familiars encarregats de cuidar-los. Això abans no existia, s'està implantant ara.

Quan parlem de gent gran, però, parlem no només de l'última fase vital, sinó també de com podem aprofitar més el potencial d'aquesta gent. La gent gran que potser s'ha desvinculat del món laboral no s'ha desvinculat de la vida, tenen moltes coses que aportar-nos i són un tresor per a aquesta societat, la qual cosa significa que se'ls necessita i que ells també volen col·laborar. Això ho sabem a través de moltes enquestes. El que hem de fer, més aviat, és donar l'oportunitat perquè la gent s'involucri. Ara estem treballant en això: en crear oportunitats, com ara a través de plataformes d'Internet, de conèixer-se personalment per donar-los un lloc, per donar-los espai. És un projecte que presentem amb el nom d'«Els vells fan coses noves», i ara iniciarem una campanya per tal de conscienciar encara més tothom. El lema d'aquesta campanya, que encara no s'ha fet pública, serà: «El que compta són els fets, no les arrugues».

Es tracta precisament d'això. Hem d'intentar, per dir-ho d'alguna manera, preservar aquest tresor. És clar que també trobem l'altra postura de què ja he parlat abans: les persones grans són també consumidores, tenen diners i la indústria s'hi pot adaptar. És a dir, hi deu haver segurament molts més productes que han estat especialment concebuts per a la gent gran, però que no ho sembla i que tampoc no s'especifica. Perquè a gairebé ningú li agradaria comprar un mòbil per a gent gran, però l'iPhone, un telèfon molt modern, pot fer-lo servir tothom. Han de ser productes –allò que en alemany modern, i potser també en castellà modern, es diu *universal design*– que siguin aptes per a tothom. Vull dir, que existeix un mercat específic que s'ha d'explotar encara més de cara a la gent gran. I hi ha, a més, la indústria automobilística, però també trobem molts altres mercats.

Jordi Pujol

Sí, voldria fer una pregunta: quina és l'edat de jubilació a Alemanya?

Iris Bethge

Als seixanta-set anys.

Jordi Pujol

Sap què passa? Jo tinc setanta-vuit anys i trobo que això de jubilar-se als seixanta-set anys és tremend. I aleshores, la pregunta...

Iris Bethge

Si em permet la intromissió, això ho veiem en Franz Münterfering, el president dels socialdemòcrates, que amb seixanta-set anys ha tornat ara a la política.

Jordi Pujol

Jove, amb seixanta-set anys és molt jove. Franz Münterfering és un polític alemany molt important, del qual diré, a més, una cosa molt maca: era el número dos de l'Schröder i aleshores, tot d'una, va plegar perquè va dir que havia d'anar a cuidar la seva dona, que estava molt malalta. Val a dir que també era un moment difícil per a ell, però el cas és que va plegar i es va dedicar a cuidar la seva dona durant dos anys. La seva dona s'ha mort, i ara ha tornat a fer política i a ser important, o sigui, que això dels seixanta-set anys no ha estat cap inconvenient.

Però la pregunta que li volia fer és la següent: veiem que s'està treballant perquè la gent que ho vulgui, dels seixanta-set als anys que siguin –als setanta, als setanta-cinc, als vuitanta, als vuitanta-cinc–, depèn de cadascú, realment pugui tenir feina i una feina que no sigui per entretenir-se només, sinó que els pugui encomanar la sensació –i sigui una realitat– que és una feina útil. Això, a Alemanya, com ho tenen? A més, tingui present que molt probablement, per a segons quines coses, necessitarem mà d'obra a Europa, que un home de setanta anys perfectament podria donar.

Iris Bethge

Sí, ara li explicaré en què estem treballant. Treballem perquè els majors de cinquanta anys treballin i tinguin una feina en condicions, ja que hi ha un dèficit molt gran. No estem pas dient que la gent entre els seixanta-cinc i els setanta-cinc anys que potser vulguin treballar, treballin, sinó que primer hem de procurar tenir un percentatge d'ocupació d'unes dimensions raonables. Això significa que la majoria de la gent de més de cinquanta-cinc anys no té feina, la qual cosa planteja un greu problema que la indústria encara no ha sabut reconèixer en tot el seu abast: que els empleats de més edat disposen d'una valuosa experiència, que segurament tenen més paciència que les persones joves, que els poden ensenyar i que poden ser un exemple per a ells. Aquesta és la qüestió.

Bé, volem aconseguir-ho per tal d'arribar a l'objectiu de Barcelona. Hi estem treballant. Hem d'orientar-nos més cap als països escandinaus, on tres quartes parts de la població de més de cinquanta-cinc anys treballa. A casa nostra és gairebé la meitat. Això ha millorat, però continua sent una qüestió a tenir en compte.

Quant a la taxa de desocupació, hem de dir que a Alemanya és ara més baixa que mai. Tenim menys de tres milions d'aturats, i això no passava des de feia

dècades, des de la reunificació del 1990. Les condicions són, però, favorables. Ja he parlat abans de la manca de mà d'obra especialitzada. La indústria necessita més de 400.000 professionals qualificats.

Naturalment, no és tan sols un mercat per a les dones, sinó també un mercat per als treballadors i treballadores d'edat avançada. Aquests últims rebran la formació i qualificacions necessàries, però tot i això encara hi ha empreses que posen taps a l'hora de contractar treballadors d'edat avançada. Hi ha, per contra, altres grans empreses, fabricants d'automòbils com –que jo conegui– Audi, que tenen l'anomenada *Silverline*: és un cotxe que fabriquen treballadors d'edat avançada. Hi ha diversos projectes, però sempre topen amb el mateix problema, i és que hi ha poques persones majors de cinquanta-cinc que treballin.

Intervenció del públic

Voldria preguntar el següent. S'ha plantejat el tema dels recursos necessaris per a la família; una família sense recursos econòmics i sense recursos socials difícilment pot anar endavant, i això crec que és interessant que s'ho hagin plantejat. Però hi ha un altre fet que almenys aquí ens preocupa, suposo que a Alemanya també, que és el fracàs de la família. És a dir, el tema de tants fracassos familiars, que arriben quasi a un 50%, i que afecta les famílies, afecta la convivència, afecta els fills; per tant, aquí hi ha també un problema més de fons encara, que són tots els valors familiars.

Jo voldria preguntar si la política familiar alemanya té present aquest fenomen i si intenta donar-hi alguna resposta.

Iris Bethge

Aquí ha tocat vostè qüestions molt diverses. D'una banda, la situació econòmica de les famílies. Suposo que a Espanya la cosa no serà totalment diferent. Qui no té ingressos, rep ajuda de l'Estat. Hi ha subvencions socials per a nens, que són superiors als subsidis per fills –un tipus de subsidi que existeix a banda del dels pares.

Les necessitats mínimes de les famílies estan sempre cobertes, però, naturalment, no considerem la família com una política social, ni com un receptor d'assistència social de l'Estat, sinó que el que volem és donar a la família totes les oportunitats, oferir-li possibilitats de formació i de tenir el tipus de vida que desitgi. Si la família necessita ajuda, sens dubte la tindrà, i això està bé, però si hi ha alguna cosa que no va bé... Coneixem casos terribles de criatures que moren, que són assassinades, maltractades... Aquí, evidentment, l'Estat ha d'intervenir. L'any passat vàrem crear un centre nacional d'intervenció preventiva: quan s'entreveu que una família pot convertir-se en una família problemàtica, com podrien ser adolescents embarassades, o quan hi ha mares que fumen o beuen alcohol durant l'embaràs –i tot això es descobreix perquè van al metge–, llavors aquestes mares reben assistència especial –per desgràcia, no en tots els casos, però almenys sí en alguns–, i precisament durant l'embaràs, i no quan la criatura ja ha nascut o quan potser ja s'han comès els primers errors.

És a dir, hem estès una xarxa formada per comares familiars, metges, assessors familiars, oficines de la joventut, policia i hospitals per tal de donar suport a aquestes famílies des del primer dia. Això pot incloure formació sobre com tenir cura dels nens, com tractar criatures que ploren molt, com alimentar els fills o donar-los el pit. Perquè hi ha mares que no han après de les seves mares què és això de l'afecte. No saben que quan s'agafa una criatura i se li dóna de mamar, se l'ha de mirar a ella i no a una altra banda, i que no s'han de sorprendre perquè el nen no queda tip o perquè no fa més que plorar. Evidentment, hem de posar-hi una atenció especial. Aquestes mares reben un suport diferent. Ens preocupem del problema de les drogues, intentem donar feina a aquestes mares perquè tinguin més consciència de qui són, estiguin més equilibrades i orgulloses d'elles mateixes i les seves capacitats, i puguin tenir una relació més equilibrada amb el seu fill.

Aquest projecte no l'hem inventat nosaltres, sinó que l'hem copiat dels Estats Units, on es posa en pràctica des de fa gairebé cinquanta anys. Fa quaranta anys que s'està avaluant i s'ha determinat que si des del principi ens proposem que, d'entre tots els nens que arriben a aquest món, hi hagi més persones amb menys tendències delictives, amb menys addicció a les drogues i que paguin més contribucions a la seguretat social, llavors aquests nens tindran més fills i portaran una vida diferent de la que haurien portat si els haguéssim deixat simplement a càrrec de les seves famílies. Evidentment és un tipus d'intervenció molt especial, però precisament ara que, per desgràcia, i com sempre que s'acosta el Nadal, surten als mitjans de comunicació aquests temes tan sentimentals, es fa palès que hem de fer-hi alguna cosa. L'any passat ja ho vàrem impulsar i vàrem elaborar prototips de projectes en diversos ajuntaments per tal de reforçar aquesta vinculació.

Una tercera qüestió que vostè ha comentat és la de transmetre valors a les famílies que funcionen correctament. Amb tota seguretat això és un dels problemes més greus, i és que hi ha famílies on les coses no són tan fàcils, segurament també perquè no tenen famílies grans, on hi hagi avis dels quals puguin aprendre o on no hi hagi oncles i ties. En aquests casos el que ajuda, des de la nostra percepció, és una vinculació més estreta amb l'escola, amb les guarderies, per tal de construir ponts i no deixar ningú abandonat ni descarregar la responsabilitat en altres, sinó més aviat arribar a un acord entre nosaltres i aprendre els uns dels altres. Evidentment hi ha també assessorament per a pares, cursos en què un es pot matricular, però potser no s'hi pot apuntar tothom, i aquells dels que potser s'hauria de tenir més cura són els que més difícil ho tenen i no són accessibles: probablement els trobarem per la tarda en les reunions de pares de les guarderies, o pels matins quan les famílies porten els nens a la guarderia. Són punts de contacte que hem de fer servir per poder parlar amb els pares, per esbrinar exactament on són els punts febles.

És probable que hi hagi la impressió que la gent jove ja no té aquests valors, com ara quan al tren o al metro els joves ja no s'aixequen per deixar que una senyora gran es pugui asseure. Crec, però, que la joventut no és tan dolenta com la reputació que té. Almenys és el cas d'Alemanya: quan un s'ho mira de prop, quan s'investiga una mica i es fan enquestes, la gent jove no surt tan mal parada.

Intervenció del públic

Bona nit. Vostè ha exposat tota una sèrie de qüestions que aquí, al nostre país, són difícils d'aplicar, ja que aquí tenim dos problemes seriosos. El primer és que la jornada laboral no està ordenada, o sigui, es comença tard i s'acaba tard, amb la qual cosa a migdia es para moltes hores i això crea un problema seriós, tant familiar com empresarial.

D'altra banda, hi ha el tema de la incorporació de la dona al treball: des que les dones treballen no s'ha aconseguit que puguin fer mitja jornada i, en conseqüència, destinar l'altra part de la jornada a la família i als fills. Això també ha sortit abans, el problema dels matrimonis: cada vegada a Espanya i a Catalunya hi ha més divorcis per aquest problema de la reestructuració.

Vostè ha parlat també del tema de la natalitat, que aquí a Catalunya funciona al revés: els d'aquí han fet que augmenti una mica la natalitat, però els que realment l'han fet augmentar són els immigrants, perquè evidentment amb les subvencions que tenen això ho consideren un sobresou i poder, a més, accedir a una sèrie de prestacions a les escoles i a les llars d'infants, on tenen preferència. M'agradaria saber com han pogut vostès resoldre tot aquest tema i com l'han ordenat.

Moltes gràcies.

Iris Bethge

Moltes gràcies. Evidentment, són normatives que, en part i en termes generals, podríem dir que poden canviar-se des de la política. És evident que a la pregunta de què poden fer amb les jornades laborals que tenen llargues pauses al migdia no li puc contestar. Però a les empreses hi ha molts «rituals presencials»; en tenim també constància per les empreses alemanyes. Aquell que més hores faci a l'oficina és l'heroi de la feina, encara que en la realitat no és veritat. Segurament aquell que més temps passi a l'oficina és el que menys capacitat té per organitzar-se la seva feina. Bé, això és també una qüestió de reorientació en les empreses –ho sabem a través d'enquestes i estudis–: quan neix un fill, llavors el pare roman més hores a l'oficina en comptes de tornar abans a casa. Què és aquesta bogeria? Si hauria de ser exactament al contrari. Però no. Evidentment hem de treballar més hores perquè volem guanyar més diners –o hi estem obligats, això no ho puc negar.

Però hi ha un parell de fenòmens que, quan un és conscient que existeixen, es poden d'alguna manera contrarestar. Parlo del debat públic d'aquests temes, al qual m'hi he referit abans. Només podrem canviar les coses si debatem els temes. Si cadascú es queda amb els seus problemes, és molt i molt difícil fer alguna cosa per resoldre'ls.

Intervenció del públic

Senyora Bethge, vostè ens ha parlat d'uns centres intergeneracionals amb episodis simpàtics com, per exemple, que els pares que no tenen fills s'ocupen

dels fills d'altres famílies. Això és una iniciativa pública o bé una iniciativa d'església, per tant, privada? Ens en podria parlar una mica, si us plau?

Gràcies.

Iris Bethge

Sí, i tant que sí. Això és una iniciativa que prové del Ministeri Central de Família. El més habitual és que als municipis hi hagi, per exemple, un centre de trobada de gent gran, o un centre de dia per a nens, o un punt de trobada de joves. Cap d'aquestes tres entitats tenen contacte amb les altres. Cadascuna va per lliure. Les generacions –ara exagero una mica– no es coneixen. La gent gran ja no recorda com és una criatura que plora, i els joves s'irriten quan la gent gran no acaba d'entendre alguna cosa. Ens estem allunyant els uns dels altres. El raonament d'Ursula von der Leyen era molt simple: unificar aquests tres punts de trobada en un únic punt perquè les generacions es relacionin. Això és el que hem promogut des de l'Estat. O sigui, hem dit: si us agrupeu, i si almenys generacions diferents passen el dia juntes, llavors us donarem diners. I això ha funcionat. Els municipis –principalment les ciutats–, i els mateixos ajuntaments que disposen de locals que potser estan buits perquè probablement ja no hi viu tanta gent, condicionen els locals i els tres punts de trobada que abans estaven sols, i la gent s'hi reuneix.

Llavors hi ha un coordinador, que per dir-ho d'alguna manera el paguem nosaltres mitjançant aquestes donacions que fem, i és ell qui organitza la jornada. I tota la resta de persones que hi treballen ho fa desinteressadament. Sovint hi ha també un menjador: això vol dir que les empreses i els supermercats regalen queviures amb els qual es cuina un dinar de manera que els nens que potser no tinguin accés a menjar calent, hi puguin dinar. Són en realitat punts de trobada de dia i la iniciativa prové del Ministeri, però ha estat molt ben rebuda pels municipis. Avui dia tenim cinc-cents centres intergeneracionals més i, com he comentat, en podríem subvencionar molts més. D'altres es creen per iniciativa privada, perquè es troben patrocinadors, empreses, que donen diners.

Intervenció del públic

Bona tarda. Ha comentat que fan el seguiment de famílies amb problemes i durant l'embaràs. Com està el tema d'adopcions? Si se'n fa el seguiment, si es donen en acollida...

Iris Bethge

A Alemanya el que passa és que el nombre de parelles que voldrien adoptar nens és superior al nombre de nens en vies d'adopció. Normalment les adopcions són supervisades per les oficines locals de la joventut. O sigui, com a govern central no hi tenim influència. Potser es podria parlar de si seria convenient modificar en certa forma els límits d'edat, però ara per ara no s'ha plantejat aquesta qüestió.

Intervenció del públic

Jo li volia preguntar el següent: en aquests centres intergeneracionals, on hi ha criatures, gent gran, etcètera, hi ha voluntariat o tot és a càrrec de l'Estat?

Iris Bethge

Nosaltres subvencionem una plaça, la del coordinador del centre, i la resta són treballadors desinteressats que ho fan sense cobrar. Se sustenta en això, aquesta idea.

Iris Bethge

Podríeu preguntar també què és el que podem aprendre d'Espanya.

Jordi Pujol

No gaire cosa...

Iris Bethge

Jo crec que sí. Els col·legis de jornada completa, per exemple.

Jordi Pujol

Abans ha dit: «Fa pocs anys, tot això que ara estem fent a Alemanya era impensable.» Per tant, hi ha hagut un canvi a Alemanya. I val la pena de pensar en això. Jo recordo que, parlant alguna vegada amb polítics alemanys socialistes, i bastant d'esquerra, sempre em deien que això de la família era *bürgerlich*, era burgès, cosa que aquí també s'ha dit, i encara alguns ho diuen. Aleshores, això ha canviat.

Alemanya té un greu problema demogràfic, i nosaltres a Catalunya el tenim i molt greu també. Però com que tampoc no podem prendre ben bé les decisions que voldríem, hem de suportar i mirar de resoldre-ho d'una altra manera. Però ells estan molt preocupats. I ara s'adonen, finalment –i també se n'adona el Partit Socialista, no solament el Partit Demòcrata–, que si no fan una política adequada de protecció de la família i de la natalitat, doncs aniran molt malament. Per això –ella ho ha explicat– es va crear el Ministeri; ara fa un temps que l'han acabat d'enllestir els democratacristians, i li van donant encara més empenta. Però fins fa deu anys, parlar de la família per molts era ridícul – *bürgerlich, lächerlich, ja?* Això és una cosa que nosaltres encara no hem conegut i que encara desconexem. *Das ist so...*

Iris Bethge

Jo mantinc la postura següent –evidentment amb la meva ministra, que és la meva cap–: no hi cap política familiar d'esquerres o de dretes, només hi ha la correcta.

Jordi Pujol

Sí. Bé, jo ho celebro, això, però de tota manera vostè sap perfectament, almenys a casa nostra és així, que la família ha tingut molt mala premsa en alguns sectors, diguem-ne, de l'esquerra. Potser a Alemanya no és així... Home, a Alemanya també era així, eh? Perquè això de *bürgerlich* ho deia el meu amic Schily, per exemple. Això ha canviat. Naturalment, vostè té raó que no hi ha ni política de dretes ni d'esquerres. En aquest sentit els francesos han estat molt modèlics. Ja ho he explicat abans: les polítiques familiars franceses les va començar l'any 1938 un govern de front popular, és a dir, de socialistes, radicals socialistes i comunistes, i l'han continuada després amb tota mena de règims: amb el Pétain, amb el De Gaulle, amb governs de dretes, amb governs d'esquerres, després una altra vegada amb en De Gaulle, etc. Això n'és un bon exemple.

La segona pregunta que li volia fer. En Tony Blair va fer una política a favor de la família, i una vegada –o més d'una– li van preguntar una cosa que a mi em van preguntar quan al Parlament intentava tirar endavant alguna mesura a favor de la família: «Però, escolti, quina mena de família?». Aquest és un gran tema.

Vostè sap, Frau Bethge, que l'*Spiegel* fa dos anys va publicar un número especial sobre la família, molt, molt interessant, perquè hi sortien tota mena de famílies: la família que tenia deu fills, la que només en tenia un, la família molt conservadora, la família molt i molt liberal, les famílies monoparentals, les famílies d'homosexuals, les famílies on hi havia un pare i una mare amb els fills i les filles del pare i de la mare, tots barrejats. Com en diuen, d'això? *Patchwork*? Hi sortien les famílies amb un fort component d'immigració, barrejades, etc.

Aleshores, li van fer la pregunta a en Blair: «Escolti, vostè, primer ministre, quan diu que vol ajudar la família, quines famílies vol ajudar?». I ell diu: «Home, jo vull ajudar totes les famílies. O sigui, les de pares sols, mares soles, de pares i mares creuats, de tot... Les que tenen moltes criatures, les que en tenen poques. Les famílies homosexuals, etc. Vull ajudar tothom». I va dir una altra cosa –Tony Blair, per cert, era laborista–: «De tota manera, per anar bé, nosaltres, la Gran Bretanya, necessitaríem moltes famílies de pare, mare i fills». Aleshores, jo, potser per fer-ho més fàcil, diria: «Home, pare i mare i ganes de tenir fills», perquè de vegades no se'n tenen, és clar.

Evidentment, hem d'ajudar les mares solteres, hem d'ajudar les mares separades, hem d'ajudar els pares separats, hem d'ajudar-los a tots. Ara, si podem, hem de mirar que naturalment això no depengui del govern; el govern no hi pot fer res, que la gent se separi o no se separi, s'estimi o no s'estimi. Costa una mica això, fer-ho des del govern.

Iris Bethge

Gràcies a Déu!

Jordi Pujol

Gott sei Dank! Gràcies a Déu! Si això també es fes per llei, malament. Si el Diari Oficial de la Generalitat diu: «Que s'estimin, aquests», malament. Però la pregunta és: aquesta discussió, a Alemanya, com està en aquests moments? Que consti que sobre això el mateix Helmut Schmidt, que també era un socialista, més antic, fa més anys, deia una cosa semblant: «Si pot ser, hauríem de tenir famílies sòlides». També família sòlida.

Iris Bethge

Senzillament volem animar que es tinguin fills i a alleugerir el dia a dia de les famílies. Com volen viure les famílies, això ho han de decidir elles.

Jordi Pujol

És clar que sí.

Iris Bethge

En principi només podem dir que tots els nens són benvinguts. No importa de quina família vinguin. Del que es tracta senzillament és de crear les possibilitats perquè un pugui tenir una família, i que en certa manera disposin dels mitjans per ser independents, és dir, que no hagin de dependre de l'Estat. Aquest és en realitat l'objectiu. Inclou tothom. Cadascú necessita un tipus de suport. Vull dir, que una mare soltera potser necessita molt més una bona assistència infantil que una família on un dels pares tingui feina. S'ha de determinar amb precisió què és el que necessita la família, i hem de decidir de forma molt pragmàtica què s'ha de fer. Bé, jo hi inclouria totes les que vostè ha anomenat.

Jordi Pujol

Recordo que, fa vint o vint-i-cinc anys, el president de Baden-Württemberg, Lothar Späth, em comentava una cosa que aleshores per nosaltres va ser una sorpresa. Em va dir: «A Stuttgart, al 20% dels habitatges només hi viu una persona. I això és» –va dir Lothar Späth– «per a la nostra societat un problema molt gros». Suposo que ara aquest percentatge deu ser superior, però la meua pregunta era: quin tipus d'evolució ha tingut aquest debat?

Iris Bethge

Crec que això és un gran debat. D'una banda, és evident que hi ha molta gent que viu sola. Segurament això es deu –diria jo– al canvi del tipus de vida i a aquesta contínua flexibilitat que hem de tenir tots els dies. Evidentment és molt més difícil crear vincles quan un ha de canviar de casa constantment, quan es treballa des de molt matí fins a molt tard i s'ha de ser tan flexible. Llavors, no tenim gairebé temps per quedar amb ningú o per conèixer gent, mantenir les amistats... Crec que això és un fenomen de l'època. No passa només a Alemanya, segurament deu passar el mateix a altres països i també a Espanya. A més, les famílies ho tenen cada cop més complicat per llogar un habitatge. A Alemanya diem sempre amb molta sornegueria que és més fàcil trobar casa amb un gos enorme que amb un nen petit.

Iris Bethge

I això probablement sigui un problema...

Iris Bethge

Segons la meva opinió, aquí es reflecteixen dues coses diferents: d'una banda, que hi ha molts solters; i, de l'altra, que les famílies no ho tenen fàcil.

Jordi Pujol

Bé, escoltin, ho deixarem aquí. Moltes gràcies de part meva; gràcies de part de tothom.